ȘTEFAN MUNTEANU, VASILE D. ȚÂRA
ISTORIA LIMBII ROMÂNE LITERARE
București, Editura Didactică și Pedagogică, 1983, 371 p.

Nu demult, Editura Didactică și Pedagogică ne-a dăruit, într-o nouă ediție, ,,revizuită și adăugită", ,,**Istoria limbii române literare**" semnată de profesorul universitar Ștefan Munteanu și Vasile Țâra, îndeajuns de cunoscută atât în lumea specialiștilor, cât și în rândul celor care manifestă interes pentru înfățișarea generală a limbii noastre de cultură.

Lucrarea, structura și desigur, meritele ei, sunt destul de bine receptate de cercetători și de publicul larg, așa încât credem că este oportun să alegem pentru a fi prezentate numai unele din capitole și paragrafele adăugite.

Primul capitol care face obiectul discuției noastre se intitulează ,,Originile limbii române literare", incluzând subdiviziunea ,,Vechimea tradiției literare românești". Se subliniază în cuprinsul acesteia ideea că ,,tradiția de exprimare cultă românească s-a întemeiat înainte de apariția celor mai vechi monumente de limbă literară cunoscute până în prezent", argumente în sprijin, găsindu-se în ,,structura însăși a limbii acestor scrieri, care prezintă adesea un caracter elaborat, precum și numeroase trăsături distincte de cele proprii graiurilor regionale din epoca respectivă". Se adaugă la acestea - susțin autorii - ,,suficiente dovezi care ne permit să presupunem că româna a fost utilizată în scris și înainte de 1500, ceea ce, desigur, a favorizat impunerea și menținerea unor norme de exprimare cultivate încă din secolul al XV-lea și poate chiar al XIV-lea.

Un capitol remarcabil prin profunzimea observațiilor este cel intitulat ,,Aspecte ale structurii limbii române literare vechi în comparație cu româna literară modernă". Referindu-se la limba română literară veche din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea, Ștefan

BDD-R271 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:52 UTC)

Munteanu și Vasile Țâra evidențiază faptul că sintaxa acesteia ,,prezintă… trăsături care o diferențiază în mod evident de cea a românei literare moderne". Se aduce în discuție ,,plasarea predicatului la sfârșitul frazei", acest aspect contrastând atât cu ,,topica limbii literare moderne, cât și cu aceea a limbii populare – vechi și actuale".

Autorii au întru-totul dreptate în continuarea demonstrației lor, când ajung la concluzia privind operele cronicarilor, anume că ei ,,se socoteau datori să scrie ca și oamenii de cultură ai altor popoare, apelând la procedeele sintactice devenite stil literar, la care recurgeau aceștia din urmă, având ca ideal promovarea și cultivarea formelor de construcție elaborate și armonioase ale latinei clasice".

În aceasta constă farmecul creațiilor cronicarilor români, scrierile lor producând ,,asupra noastră impresia de prospețime și savoare stilistică". Valoroasă este și ideea pe care o susțin cei doi autori privind modernizarea românei literare din secolul trecut, anume că aceasta ,,fiind un proces foarte complex, cu implicații în toate sectoarele limbii, realizat prin împrumutarea unui număr considerabil de cuvinte franțuzești și italiene, trebuie apreciat ca ,,o încercare justificată de… scoatere a românei culte de sub influențele neunitare de tip oriental și îndreptarea ei pe un făgaș latino – romanic, mai potrivit cu structura și originea sa".

Bazați pe aceste considerente, ei propun în legătură cu modul de dezvoltare a limbii, utilizarea unei noi formule – direcția latino – romanică, în loc de folosirea termenilor ,,relatinizare", ,,reromanizare'', sau de ,,occidentalizare romanică", fapt care justifică în mai mare măsură frământările petrecute în sânul acesteia în secolul al XIX-lea, intitulându-și astfel și capitolul privitor la problema tratată.

Am mai atrage atenția cititorului asupra penultimului paragraf al volumului intitulat ,,Cultivarea limbii în perioada actuală". Sunt analizate în cadrul acesteia unele din situațiile de ,,stricare" a limbii, câteva din abaterile mai sus întâlnite.

Autorii își manifestă rezerva - nu fără temei – față de acele cazuri în care sunt evitate unele substantive uzuale, apreciate fiind ca banalizate, așa cum apare cuvântul lipsă (lipsuri sau deficiențe) înlocuit prin minusuri.

BDD-R271 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:52 UTC)

La fel sunt discutate cuvintele succese, realizări, substituite prin, împliniri, înfăptuiri. De asemenea, în sfera argumentației pot intra și ,,cuvintele create sau imitate după alte limbi".

A lectura este perceput ca fiind mai ,,cult" decât a citi; în aceeași situație se găsesc verbele: a atenționa, a concluziona, a direcționa față de expresiile: a atrage atenția, a trage concluzii etc. (p. 323).

Ștefan Munteanu și Vasile Țâra sunt de părere că ,,a recurge la astfel de mijloace înseamnă a face concesii gustului pentru artificii și manieră, în locul expresiei naturale și proprii".

Parcurgând această carte, însoțită de o bogată bibliografie, ce cuprinde atât studii teoretice și de sinteză, cât și articole privitoare la cele două epoci analizate (veche și modernă), cititorul își va contura mai clar viziunea asupra domeniului abordat, larg și litigios și, fără îndoială își va însuși aprecierea că lucrarea realizată de profesorul universitar Ștefan Munteanu si apropiatul său colaborator Vasile Țâra este ,,prima istorie integrală a limbii române literare".

4 ianuarie 1984

VASILE SARI

NOTĂ:
Material / articol prezentat la TVR 1, în 03 februarie 1984, în cadrul emisiunii ,,Viața culturală".

BDD-R271 © 2020 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 19:29:52 UTC)